

10-74192398
W
tajne zanata

Sigurno su bila nekada takva vremenjena kada se s odrazila u pesnikove kao što se danas ide u popove. Bilo je u tome čak i više sličnosti, jer je služba pesnika bila u vezi s religijom. Slično se moglo događati u školama aoida u koje su stupali daroviti mladići da bi mogli izučavati tradicionalni jezik i stih, da upoznaju posvećene figure, porredjenja, epiteze ili u skolama starofrancuskih žonglera gde su pod šibom iskusnih majstora stih mladi koje je mamio slobodan život, učili da broje slogove, da ih odvajaju cezurama, da dodaju asonance, da traže pripadajući po gramatičkim pravilima koje još niko nije bio napisao, da upoznaju junake epopeje u nastajanju. Ali sem ovih izuzetnih slučajeva nikada nije postojala prava škola umetnosti pisanja i koliko je sama misao o tome bila neprihvatljiva mogao sam se uveriti kada sam pre desetak godina objavio projekat takve škole koja bi bila kao sekcija pri Akademiji lepih umetnosti ili kao posebna katedra na univerzitetu. S raznih strana javili su se protesti protiv takvogvoga atentata na slobodu razvoja budućih pisaca.

To je stvarno moćno ukorenjena tradicija. Pisaci su se uvek vaspitavali sami. Nije bilo čak ni onoga što je bilo u srednjovekovnom ili renesansnom slikarstvu kada je učenik pred očima majstora, prao četkice, pripremao dasku ili platno; davani su mu pripremi rado-vi dok ne bi dorastao za važnije teme, virio je kroz ključaonicu u koliko je majstor ne bi zapušio dok se ovaj spremao za veliku tajnu mešanja boja i najzad kao lep-tir posut cvetnim prahom odleto

u vlastiti svet da bi se polako otre-sao od stila i manira učitelja ili da mu ostane veran do kraja. Pisaci ne samo što su se vaspitavali sami, nego najčešće i protiv svoje okoline s kojom su morali da se bore čak i zbog samo izbora svoga zanimanja. Ako je istina da je Lafontenov otac želeo da mu sin postane pesnik, onda je taj uvaženi otac valjda bio izuzetak. Ovidije nam je preneo mišljenje svih roditelja u onom odeljku svoje autobiografije koja je i do danas sačuvala fujuk pruta i cviljenje dečaka pesnika.

No kada mu se čak i ne otežava život, niko budućeg pisca ne uvodi u tajne njegova zanata. Mora ih upoznati sam, osvojiti vlastitim domišljajem, instinktom, tražiti svoj put pipajući po mraku, otkrivati nepoznate staze (obično već čvrsto ugažene od dugog niza pokolenja), gubiti se u čestaru ili izlaziti na cestu koja vodi do dela slave. Ko od starijih pisaca ne poznaje onoga mladog čoveka što ulazi bojažljivo, sa torbom punom rukopisa, ruke mu drhte dok pre-tura po njoj da izlista ono što je najlepše, najvažnije, ono na šta po-laze sve nade. Različito se završavaju takve posete, ili uzajamnim razočaranjem, ili — vanredno retko i kakvom srećom! — radosnim ču-denjem, naklonošću, prijateljstvom.

Istorija takvog odnosa može se pratiti kroz dugi niz godina kod Ekermana. Jednog junsuskog dana 1825 javio se kod Gereca donoseći mu svoj rukopis. Stari lisac odmah je opazio da nema tu materijala za izuzetnu literarnu individualnost i ne štedeći saveta i bodrenja, za-dajući mu čak i pesničke vežbe

vezao ga za sebe do kraja života i osigurao mu besmrtnost kraj svo-ga boka kao autoru neocenljivih »Razgovora sa Geteom«. Ekerman se ni za trenutak nije odricao svo-ga stvaranja, stalno mu se činilo da ide sve smelije napred, dok ga je međutim snažna volja Olimpijca držala u naznačenju koje je za nje-ga otkrila. Ekerman je izuzetan do-gadaj, ali onoga junsuskog dana to je bio samo mladi putnik sa ruko-pisima u džepu ili pod pazuhom, simbolična ličnost porucanja neraz-vijenih talenata. Srdačniji i širo-kogrudniji nego Gete Leopold Staf je ne jednog pesničkog polietarca osmelio za let bratskom rečju i o-smehom, zasluživši takvu dragocenu zahvalnost kakvu je do groba zadržao prema njemu Tuvim.

Svaki pisac, naročito slavan, bi-vao je i jeste cilj hodočašća a po-šta mu donosi pisma i pakete ru-kopisa kojima mladi ljudi pokušavaju da dobiju od njega saveta, uputstava, ocena. Često ne zna šta da počne, jer ili nema vremena, ili — što je još gore — stvar nije vredna truda. Tim su dirljiviji u literaturi momenti kada se pisac zainteresuje za mlade pisce. Čehov im je davao u pismima odlične i brižljive savete. Ciklus Rilkeovih »Pisma mladom pesniku« je sve-dočanstvo plemenite misli koja ide u pomoć mladalačkom nesnalaze-nju. Takva pisma imaju često de-lekosežnu vrednost i sadrže dubeka znanja o književnoj umetnosti. No uzalud je tu govoriti o kakvom sistemu, o istinskom odgoju pisca.

Jedini izraziti pokušaj poučavanja mladih književnih pokoljenja bile su poetike ili stilistike, retoričke škole u staro vreme gde su takozvane deklamacije obrađivale naj-raznolikije sadržaje, često dostojne senzacionalnih romana ili mračnih drama, ili predavanja iz teorije le-porečivosti, koje su se sačuvala još i u XIX veku, a u rudimentarnom ob-liku sačuvala se kao vežbe u kom-ponovanju, slaganju pesama, naj-zad u najskromnijem vidu kao za-daće iz narodnog jezika. Ako su se nekadašnje škole retoričke stvarno bavile mnogim važnim problemima iz oblasti književne umetnosti, ono što je danas ostalo obično nema za pisce veće važnosti. Jednako su su-višne i takozvane stilistike. Najčešće ih sastavljaju poštene gnjavatori, pedanti koji nalaze zadovoljstvo u tome što mogu da razmeste u pre-grade sa raznim etiketama sve vr-ste stila i sredstava ekspresije u-potrebljenih u literaturi, a na koje oni gledaju kao na leptire na čod-dama. U Francuskoj se proslavio Al-bala, autor raznih l'art d'ecrire, molijerovska ličnost; izgledao je kao gospodin Zurden ovaj neocen-ijivi Albala trudeći se da raščlani stil Prospera Merimea.

Drugo su poetike. One nose ve-like ili dostojanstvene naslove i spadaju u literaturu. Aristotelova »Poetika«, Horacijeva »Pisma Pizo-nima«, »Traktat o uzvišenom« koji se pripisuje Longinu, traktat u sti-lu Vide, »L'art poétique« Boalaa, »Umetnost rimovanja« Dmohov-skoga — to su nekoliko miljoka-za duž puta kojim je poezija išla u školu. No po običaju svih man-gupa, čas po čas ona bi pobešla da prolumpuje, da uživajući u o-sećanju slobode nade nova nadahnu-ća, nove majstore, novu lepotu. Profesori bi joj to uzimali za zlo i često su se ponavljali vatreni ne-sporazumi tako dobro poznati iz vremena ratova klasičara i roman-tičara.

Škola ne predviđa novu poeziju isto kao što ne ume da se nada novim naučnim otkrićima. Svaka »pesnička umetnost« sastoji se od propisa uzetih iz remek-dela ranijih epoha, pretresa stanje stvari proš-ke ili sadašnje, ne mogu se u njoj nazreći konture novih književnih

ROBOTI

Roboti koracaju.

Prvi robot je četvorouglat.
Kamen u njegovoj ruci
je kocka.
I kocka je kocka oduvek
i sve, što jeste, je kocka.

Roboti koracaju.

Drugi robot je okrugao.
Kamen u njegovoj ruci
je kugla.
I kugla je kugla oduvek
i sve, što jeste, je kugla.

Roboti koracaju.

Kamen na nebu, kamen na zemlji
nema izbora.
Danas je kamen, sutra je kocka.
Danas je kamen, sutra je kugla.
Danas je kamen, sutra robot.

Roboti koracaju.

Kocka rasturi kuglu.
Kugla ubije kocku.
Jer kocka je kocka oduvek.
Jer kugla je kugla oduvek.

Roboti koracaju.

Doklegod bude kocka četvorouglata.
Doklegod bude kugla okrugla.
Doklegod budemo roboti.

MASLINA

Stablo

s rukama od suza
s telom od blebne kore,
ti žed uvis za nekom vetra i zvezda
odakle se sklanjaju k tebi
samo ptice i munje,

ti nežnost duše od blezozelenih listova,
ti vetar koji grizeš prst zubina korenja,
ti blad nad strudencima presablom,

ti ptica u ubu zemlje,
ti urag u očima neba,
ti veliko poredjenje med nehom i zemljom,
drvo.

ROMANCA

Budi more, ja ću biti beli jarbol
mesečine
i ljubav prve večeri.
Nežnost ću biti za pesak tvojih igara
i ubo med algama uspomena,
more,
školjka za reči i tišinu,
ptica za odgovor,
more,
dab ću biti za tvoju prvu odanost,
plavi cvet za tvoj prvi dlan.

Budi more, ja ću biti beli jarbol
mesečine
i ljubav svake večeri.
Zed ću biti za tvoja vruća usta
i veliko slatko zno vode,
more,
grlo ću biti na tvom belom vratu,
ruža na ramenima,
more,
rana ću biti i krik iz tvoje rane
po visokom bladnom ognju zvezda
i zatim
ja ću biti more, ti crni jarbol
bolesti
i ljubav poslednje večeri.

Sa slovenačkog prevoo
Dejan POZNANOVIC

Slovenački pesnik Kajetan Kovič rođen je 21 oktobra 1931 u Mariboru. U rodnom mestu završio je gimnaziju, a u Ljubljani Filozofski fakultet 1956. Sada živi i radi kao urednik u Državnoj založbi Slovenije u Ljubljani.

Svoju prvu pesmu štampao je u »Mladinskoj reviji« 1947. Kasnije objavljuje u mnogim časopisima, a najviše u »Besede«. Godine 1955 izlazi zbirka poezije »Pesmi štirih« u kojoj se pored stihova Menarta, Pavčeka, Zlobeca nalaze i Kovičeve pesme. Krajem 1956 godine izlazi iz štampe »Prezgodnji dane« (»Prerani dane«), prva zbirka pesama Kajetana Koviča koja u novembru 1957 dobija nagradu Društva slovenskih književnika.

Pesme koje objavljujemo poslao je Kajetan specijalno za naš list.

čak lipšic

figura na rasklapanje

